

מסורת הש"ס

(א) (לעיל ב:ג) (ב) (פי' תוס' לקמן י. ד"ה אמתיה) (ג) לקמן טו: (ד) מנחות לג: (ה) גירסת הערוך ע"ש, (ו) עיקר פירו' ב' פירוש, (ז) (קדושין לג:ג) (ח) (ב"מ כ"ב:א) (ט) (ש"ס כ"א:א) (י) (דף ו:א) (יא) (ויע' מוספות קדושין לג: ד"ה זקן וכו')

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חזר וכו' דלמך (על ג' צ"ב דף ו ע"ב: (ב) ד"ה מה ד' שכן פלגו. צ"ב ע"י לעיל דף ו: (ג) ד"ה אילמא וכו' כנהדרע. צ"ב לעיל סוף פ' ו: 97

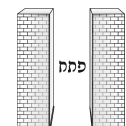
גליון הש"ס

גם ד"ה כבלאים התירו. עיין לקמן דף ג' אג ע"א תורה מליו:

רבינו הגנאל

א"ל רב לרב יהוד' תני צריך למעט. אמלחרא, אטיקנא דלא מהניא ברחבה. אמר רב יוסף מדברי רבתי, רב דאמר צריך למעט נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח הויאל ויותר מעשר אסור במבוי, ופרוץ מרובה על העומד אסור בחצוי שכן הוה צורת הפתח, מה יותר מעשר האוסר במבוי אינו ניתר לדברי רב בצורת הפתח אף פרוץ מרובה על העומד כו'. (פי' מה ליתר מעשר אסור שכן הוה התרתו בה אצל פסי ביראות ל' מאיר. [פי'] דאמר שתי רבקות של בקר נמצאו חוב ו' פרות כשעומדות כשורה אחת זו אצל זו, עובי כל פרה ופרה אמה וב' שלישי אמה, נמצא בשש פרות עשר אמות ל' מאיר. אבל ל' יהודי דאמר ח' פרות הן י"ג אמות ושליש אבל פרוץ מרובה על העומד לדברי הכל מותר. פי' הדיומד רחבו ו' פתחים, וב' דיומד לדיומד פרוץ ל' מאיר י"ג אמות ול' יהודה י"ג אמות ושליש. לימא מסיע ליה, לרב. דנות הללו שירבה בהן פתחין וחלונות כשירות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. ורחוה רב כהנא ואמר, אה דתני בפתחים וחלונות הללו עד שיהא עומד מרובה על הפרוץ, משום דפתחים הללו פתחי שימאו ניתנו, ולית להו תקרה או משקוף. פי שימאי של א"י שהיא ארץ בני שם. ואף ר' יוחנן סבר לה לאה דרב, דאמר הרחב מעשר אמות א"פ שיש לו צורת

אמנייה לרין למעט. אפילו יש לו צורת פתח: מדני רנינו. רב דלמר צורת פתח לא מהניא: שרובה פתחים. צלרבע דפנותיה: אינה ניסרס צלרוב פתח. ואפילו פתחים קטנים מעשר כי היכי דלא מהניא צורת פתח לשויה יותר מעשר פתחא לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים: מה ליוסר מעשר. דין הוא שלא יועיל צורת פתח צו שכן חומר איסורו שלא הותר בשום מקום בשבת ואפילו בפסי ציראות ואליבא דרבי מאיר דלמר צ"ב שני (לקמן פ: וזנייהן כמלא שתי רבקות של ג' ג' צקר דהיינו עשר אמות דכל פרה אמה ושני שלישי אמה: סאמר פרוץ מרובה על העומד. בפירות של עשר או פחות שהרי הותר בפסי ציראות ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי וכ"ס ל' יהודה דמכשי צ"ג אמה ושליש: לימא מסייע ליה. למ"ד לא מהניא צורת הפתח צעומד פחות מן הפרוץ: שרובן ס"ד. כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה והכי מלי תו למיתני ובלבד שיהא עומד מרובה: אלא שריבא פה. שעשה צהן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב מותר ובלבד שיהא צין פתח לפתח יותר מכדי פתח אלמלא עומד מרובה על הפרוץ בעיני וא"ע"ג דאיכא צורת פתח כזולו: פיסחי שימאי. פתחין שוממין. ל"א פתחים מקולקלן שמוסרין תיקון כמו זקן אשמאי חסר ממונה: שיקפי. מווחות שנחללו אבניהם מכאן ומכאן אבן יואלת ואבן נכנסת ואין זו צורת פתח: סיקרה. שאין כלום צין למעלה מן הפתח אלא כל הכותל חלוק כפתח עד ראשו כזה

וצורת פתח שאמרנו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן: סאמר לה לאה דרב. דלא מהני צורת פתח ליותר מעשר במבוי: שם מקום: ומתה זמורה על גביהן. מזה לזה כעין צורת פתח: לעיני כלאים. שחם יש גפנים בתוך הקונדסין מותר לרוע סמוך להן חוץ למחילה דמתני' היה גדר צינמס זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן: לעיני שבת. לטלטל צתוכו: מן הנה. שמתה המורה מזה לזה באמצעיותו ולא על ראשיהן: לא עשה כלום. ולענין שבת א' אמאי התיירו לו: בשבת לא הא צעשר לכולי עלמא פתחא הוא: ודברד חסדא פליגי. ריש לקיש לית ליה דרב חסדא ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא וקסבר כי לכלאים אפילו מן הצד הוא צורת פתח דשבת אכל

מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין יא.

איפכא מאי. כלומר מי מהניא צורת הפתח בגובה וקשיא לר"ת דהא צורת הפתח הוה קנה מכאן וקנה מכאן והוה קנה על גביהן דל קנה דעל גביהן לימכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוה ללחי משהו וי"ל דמיציעיא ליה היכא דלא מהני לחי כמו במפולג או ביתר מעשר דבעי צורת הפתח או לר' יוסף דבעי לחי רוחב ג' ובהכי מיתוקמא נמי צרימא דמיתני: חצר שרובה פתחים וחלונות. ובפחות מעשר דאי ביתר מעשר אפילו צעומד מרובה הא אמנייה רב לרין למעט וצד' דפנותיה איירי דמשני דרדין מודה רב דמהני צורת הפתח (ב) דלמרינן לעיל (ג) הלכה כח"ק וקשיא דמהאי צין אב אפילו מחילה רביעית יש ללמוד דלא מהני צורת הפתח כי היכי דלא מהני צורת מעשר אפילו במחילה אחת וי"ל דאין ללמוד אלא על ד' מחילות דמחילה אחת ביתר מעשר הוה כמו פרוץ מרובה צד' מחילות דמה שאוסר ביתר מעשר משום דלא מיקרי פתח ולא מהני ליה צורת הפתח אלא לפרוץ מרובה מד' רוחות לא יועיל צורת הפתח דפתח צד' רוחות לא עבדי אינשי אכל אמחילה אחת דעבדי פתח פשיטא דמהני צורת הפתח ועל זה אין שייך ללמוד: מה יתר מעשר האוסר במבוי. ואין להקשות מה למצוי שכן פרצתו (ג) צד' דיתר מעשר נמי אסר איירי ציה: פתח שימאי.

פ"ח פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם: אי"ל מאי בעשר בהא י"מא ר' יוחנן בשבת לא. אין להקשות דמאי פריך דילמא סבר כנהדרע (א) דלכרבוהו דלתות אפילו בעשר דביתר מעשר שמואל נמי מודה דהוה כמפולג דכאן איירי צנקה שהיא כרמלית דליכא מאן דפליגי שלא יועיל צורת הפתח דלמרינן לעיל (ד) אף קשה דהא רב יוסף אסר לעיל אפילו צעשר הוואיל ופרוץ מרובה ואפילו צללה לנקעה איירי דומיא דיתר מעשר דאסר ואפילו צללה לנקעה מדמיימי מרבי יוחנן דאיירי צנקה א"כ מה פריך צהא לימא ר' יוחנן כיון דרב יוסף סבר הכי וי"ל דאין לחוש לדברי רב יוסף הוואיל ומדמו וא"כ הוואיל ומהני צורת הפתח מכל ד' רוחות א"כ גבי פסי ציראות למה הוצרכו לצרבעה דיומדין ולא הוה שרי אלא לצממה צין לר"מ וצין לר' יהודה היה להם לעשות ד' קונדסין וחומה על גביהן לרב צעשר ולמתי' ביתר מעשר וגבי שירא נמי אמאי לרין שלשה חצלים זה למעלה מזה או קנים פחות פחות מג' יעשו צורת הפתח מל' היה מתקיים כל כך משום דאתו גמלי וסדו ליה וגם צקל יכול ליפול צרוח שאינה מנויה לפי שהיו לריכין להגביהו מן הגמלים הנכנסים שם לשמות וכן צשיירא ועוד דצשיירא אין להחיר כמו בחצר שמוקף לדירה וריצ"א מפרש דהכא לא איירי צד' דפנות וה"פ כן התיירו לענין שבת כמפולג דהיינו צ' מחילות דב' מחילות לענין שבת הוה כד' מחילות לענין כלאים דככלאים אין חילוק צין צ' לר' והשמה פריך שפיר צהא לימא רבי יוחנן בשבת לא דב' מחילות אין לחוש אס פרוץ מרובה והשר מקוצי מפרש דהכי פירושא צהא לימא רבי יוחנן בשבת לא א' לית ליה דרב דלמר ביתר מעשר לא מהני צורת הפתח דהא דלמר רב יוסף צורת הפתח לא מהניא צפרוץ מרובה היינו דבצד רב דלמר ביתר מעשר אלא לאו ביתר מעשר ס"ל לרבי יוחנן כרב דלא מהני צורת הפתח ולכן אפילו צעשר קאמר רבי יוחנן דלא מהני צורת הפתח משום פרוץ מרובה לרב יוסף אסור אפילו ע"י צורת הפתח דלית ליה צין אב: הנה

עין משפט בר מצוה

ג' א טור א"ח ס' סג: ב ב מ"י פ"ו מהל' שבת הלכה טו סג עשין דרכין א טו"ע א"ח ס' סג ספ"ק י ו"י סג ספ"ק כ: ג מ"י פ"ו מהל' שבת הלכה כ ופ"ו הלכה לה סג ע"ע א"ח ס' סג ספ"ק יא:

מוסף רש"י

פיתחי שימאי. מקולקלן ואשמיט, ממו זקן אשמאי דלמרינן בקדושין (ג): מוחות (ג): שקפי. מחות, תקירה. אקופה עליונה. ל"א שקפי אקופה עליונה, תקרה שאין הבית מקורה (טס).

רבינו הגנאל (המשך)

הפתח צריך למעט, דצורת הפתח ביותר מעשר אינה ניתרת ואמרינן מעשה באחד מבקעת בית הורחות שנעץ ד' קונדסין בד' פינות השדה כעניני דאמרין, ובין אילו קונדסין קנים זה אצל זה בפחות מג' פתחים כדי שתהיה כמו מחיצה, ומתח זמורה עליהן בשביל שלא יושמטו ויפילו וזהו מקום הפתח, ואמר ריש לקיש כשם שהיא מחיצה לכלאים כך היא מחיצה בימא ובמשה פתחו יתר הגד. כלומר העמיד מווחות בלא תיקרה אלא קנה מיכן וקנה מיכן והאמר רב חסדא צורת הפתח שישאח מן הצד לא עשה כלום. אלא גירולש שעשה קנה מיכן וקנה מיכן וקנה אחר עליהן, וכי האי גוונא צורת הפתח מעליא היא. ואם רוחב זה הפתח עשר אמות אמאי א"ר יוחנן אבל לא לשבת. אלא כגון שיש בפתחו יתר מעשר, וא"ר יוחנן א"פ שיש שם צורת הפתח עשר אמות כיון דפתחו יתר מעשר לא עשה כלום, ש"מ דר' יוחנן כרב סבירא ליה דאמר והרחב מעשר אמות ומעט, ודחיקין, לא, לעולם לא נתן קנה על גביהן, ולא עשה הפתח אלא קנה מיכן וקנה מיכן, והוה צורת הפתח מן הצד, כלומר יש לו מווחות מן הצדדין ואין תיקרה על גביהן, וברב חסדא פליגי, דאמר העושה צורת הפתח מן הצד עשה כלום, ר' יוחנן אית ליה דרב חסדא, ר"ל לית ליה, וכיון דאטיקנא דרבפתח מן הצד פליגי, דאמר איני והאמר ר"ל משום ד' יהודין בן חנינא